Број 71. У Новом Саду, у четвртак 1. (14.) априла 1910. Година XLV

»Застава« излази сваки дан двапута, а недељом свецем и данима иза недеље и свеца једаред

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље за један месец 2 круне 70 пот. а за три месеца 8 круна.

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЗАСТАВА

За огласе плаћа се 12 пот. од сваке врсте оваких ситних слова.

Уредништво »Заставе« је у кући г. Ј. Чавића Администрација »Заставе« налази се у кући где је Милетићева штампарија у главној ул. бр. 22

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ. Јутарњи лист. ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ

Говор Др. Младена Лисавца,

народног заступника на хрватско-славонском сабору, држан у саборској седници од 27. марта (9. априла) при индемнитетској расправи.

Високи саборе! Мислим, да није потребно упуштати се у доказивање, да је питање о индемнитету у тесној и нераздвојној вези с питањем о поверењу према влади, која тај индемнитет тражи. Признајем, да има случајева, који су изнимни, наиме, када једна влада, која не стоји у сумњи, да је непарламентарна, затражује од сабора индемнитет, да проведе нове изборе, да апелира на народ, али и та једина изнимка потврђује само правило. Високи саборе! Колико је просто и једноставно питање о поверењу у парламентима, где при именовању владе долази до израза једино воља народа и воља круне као двају комплеторних фактора државног суверенитета, толико је ово питање поверења комплицирано у оним државама и парламентима, где при постављању владе долази до речи још један трећи, сабору, од кога се тражи индемнитет, неодговоран фактор, као што је овде случај код нас.

Високи саборе! Именовање бана краљевине Хрватске, Славоније и Далмације, које је по постојећем уставу, по нашој нагодби, везано и могуће једино на предлог угарског министра председника, чини питање поверења влади зависним не само од личнога значаја и политичкога програма носиоца банске части, него и од онога курса и политичке струје у Угарској, која је његово именовање за ово достојанство омогућила.

Високи саборе! Пре него што ћу се изјавити о индемнитету, а по томе и о поверењу према влади, мораћу, да се у име своје као и у име српске народне радикалне странке, којој имам част да припадам, доследно у кратко осврнем на политичку струју, на нови курс у Угарској, који је нову владу изнео на површину.

Високи саборе! Политика угарска или боље рећи народна политика свих мађарских странака без разлике назива и програма, које су до сада као што ће и од сада још дуго давати искључиви правац тој политици, кретала се од почетка обновљеног парламентарнога живота у Угарској у два разна политичка правца, од којих је једном крајња циљ: потпуна државно-правна и економска неодвисност и самосталност Угарске, а другом потпуно изграђивање јединствене мађарске националне државе.

Високи саборе! Да би као реални политичари ова два разна правца и различна циља мађарске народне политике могли правилно довести у везу са политичким тежњама краљевине Хрватске и Славоније, као и хрватског и српског народа, који овде живи, ваља нам пре свега утаначити прави извор и корен ових разних тежња и крајњих циљева мађарске народне политике, а то су оправдана бојазан од опасности, која прети од познатог „Dranga“ мађарској државној и народној индивидуалности с једне стране, а уображени страх од народа, који с Мађарима живе у заједници или боље рећи шовинистичка ћуд, да сатре све што не дише истим духом и истом идејом с друге стране.

Високи саборе! Држим, да ми не треба доказивати и извађати, да се само она струја мађарске народне политике, која бранећи се од спољашње опасности тежи за тим, да постави нов бедем и нов бранич свом народном и државном опстанку, може довести у склад с нашим политичким идеалима, с том разликом, да оно, што Мађари желе за себе то жели наша отаџбина Хрватска и Славонија и с њоме и народ српски и хрватски, који у њој живи, за себе. Ако можда когод и посумња, да се тежње мађарског народа не би дале довести у склад с нашом народном политиком, јер да једна другу искључује, тај се вара, јер опасност, која нам прети, јесте заједничка; она нас у заједничкој борби мора довести до узајамног познавања и поштовања, а испуњење међусобних наших оправданих захтева мора једној и другој страни светом дужношћу бити.

Држим, да ми не треба овде потанко развијати ову мисао, која је од почетка била темељем нашега страначког програма, а која је пролазно дошла до изражаја у политици и других хрватских и српских странака, нарочито у речкој и задарској резолуцији, (Глас код самосталаца: Коју сте ви оставили), на којој ми и данас стојимо. (Заступник др. Радивојевић према хрватско-самосталској коалицији: Кад сте грешили, данас или пре?).

Високи саборе! Кад би без обзира на личност данашњег заједничког министра председника Куена Хедерварија и на евентуалну могућност еволуције у његовом добро нам познатом политичком правцу, кад би даље обзиром на извесне садашње привремене одредбе његове владе или можда с обзиром на поједине изборне агитационе шлагере његових приврженика — могли за тренутак и посумњати, да ли се ова нова влада грофа Куена Хедерварија као и политички курс, који ју подржава, уопће креће једним од већ истакнутих праваца опће мађарске политике, то би нам на брзо морао разгонити сваку сумњу јасни и одлучни програмни говор саме душе овога новога курса, грофа Стевана Тисе, који је говорио на збору у Араду.

Јасно и без увијања изјављује овај племенити гроф пред својим бирачима, да Мађарима, а по томе и Угарској, а ако хоћете и свим земљама свете круне Стеванове, не треба веће државноправне и економске независности и самосталности, него што им пружа поравнање са Аустријом од 1867., али да им зато треба изграђења јединствене мађарске националне државе и да се оглашује рат до истребљења свему, што се не узмогне снаћи у овим новим приликама. Ове речи воће новога курса преведене на српски или хрватски стављају у изглед нова гажења, нова тлачења уставних права и правица наше отаџбине, краљевине Хрватске и Славоније, јер никада још није ни једна мађарска странка, ни један политичар или државник из сопствене побуде постављао границе својим политичким крајњим циљевима, својим политичким идеалима на Дунаву и Драви, него је у својој патриотској ревности благодат својег политичког настојања протезао и преко наше домовине, краљевине Хрватске и Славоније, до обала сињег мора.

С колико поверења можемо по томе предусрести и нову хрватско-славонску владу др. Николе пл. Томашића, која је из оваког политичког курса поникла, то не бих требао даље ни да изводим, мада ћу се на крају својега говора о томе јасно изјавити

Високи саборе! Обазревши се тако на нови курс у Угарској, који нову владу у Хрватској и Славонији подржава и омогућује, осврнућу се још и на поједине моменте програмног говора г. др. Николе пл. Томашића, који су у стању да наше поверење у његову владу још већма пољуљају и да нас утврде у уверењу, да ће нова струја у Угарској имати својег утецају и код нас.

(Свршиће се)

Изборно кретање.

Изборни покрет у даљском срезу

Пишу нам из даљског среза: Скорим ће се обавити избор оних изборника, који ће ићи у Даљ да бирају народног заступника за даљски срез. Кандидати наше српске народне радикалне странке прота Паја Милин и др. Жарко Миладиновић биће изабрани. Наш народ је сав уз радикалну странку, јер она је велика добра донела народу.

Самосталци се поплашили, изгубили главу, знају да су шеврдали и народу лагали, па се боје за себе. Васа Муачевић пређашњих година, кад је ишао по нашим селима клео се својом децом, да ће остати веран народу. Али Васа Муачевић је погазио своју заклетву. Кад су радикали на сабору одузимали земљ од калуђера, јер су харчили, а на школе и цркве нису ништа давали, тада је Васа Муачевић утекао са сабора, да се не замери калуђерима, а то је радио и поп Лаза из Осека. Клео се Васа својом децом... Боље би било да није! Васа Муачевић не сме више у даљски срез. На његово место отима се Шандор Поповић и тај је лагао, да ће радити на томе, да се земља одузме од калуђера; сада, када су радикали одузели, он погрђује радикале због тога. Валда му је жао, што не може јефтино да добије земље у аренду од калуђера, а народу како било. Хтео би Шандор да буде даљски посланик. Неће га нико, само они, који су дужни њему у шпаркаси, ти морају гласати. Но и од њих има доста људи поштеног срца, који ће се знати помоћи и на другом месту са зајмом, јер и Шандор не да никоме, који ништа нема, него који има грунта. А такав човек може и на другом месту поможен бити, па не мора своју душу продават. Истина, Шандор Поповић хвата људе у Осеку по пијаци, но многи кад га виде, крију се иза кола.

Него какве су кукавице ти самосталци, рећи ћу народу. Сав наш народ молио је Бога већ, да гроф Куен више нема власти. Наши људи овде по селима зову га „нуштарски гроф“. Зна наш народ добро, каква је зла нанео тај човек, док је бановао у овој земљи. Код њега није било милости. Ко није хтео уз њега, тешко њему! Његови чиновници на избору у Бешњацима пре тринаест година, заповедили су солдатима, да пуцају на народ. Онда је, које рањено, које погинуло, 63 човека и још једна жена је убијена. Тамо у Хрватској народ се бунио. Народ овде у Срему глобљен је био немилице. Зна наш народ, особито око Нуштра шта је све претрпео. И сада самосталци немају ни стида ни срама, него се још слизали са грофом Куеном, њега помажу и његове људе довели на владу. Васо, Васо! Где ти је заклетва? Шандор Поповић ни мало није бољи од Васе. Истина, неће да се заклиње, јер зна да није од речи, па би га клетва брзо стигла Али зато пружио језик, не би га ни пси надлајали. Но нека га, сустаће му се и језик, а памети и онако нема.

Народе! Доћи ће Шандор да кортешује. У чију кућу он уђе, знај, да је тај газда њему дужан. Клони га се, народе; издајице не треба ни погледати. Врата пред њиме затварај.

У даљски срез спадају ове општине: Вуковар, Острово, Бршадин, Пачетин, Бобота, Вера, Трпиња, Маркушица, Габош, Даљ, Ердут, Бело Брдо, Тења, Осек, Чепин, Допсин, Будимци и Погановци, Борово, Раковац манастир, Беочин манастир.

Наши радикални кандидати прота Паја Милин и Жарко Миладиновић доћиће у сва та се-

ла, да се са народом састану и поразговоре. Браћо Срби, дођите тада сви да упознате праву нашу браћу. Будимо сложни и не дајмо се заварати од кукавица самосталских. Добро нам дошли, браћо радикали!

Ратар радикал.

Пут дра Косте Хаџи по шајкашком срезу.

Др. Коста Хаџи, кандидат српске народне радикалне странке за шајкашки срез, држаће свој програмни говор:

У **недељу** 4. (17.) априла у 2 сата по подне у **Жабљу**;

у **понедељак** 5. (18.) априла у 9 сати пре подне у **Госпођинци**; а истог дана у 3 сата по подне у **Бурђеву**;

у **уторак** 6. (19.) априла у 9 сати пре подне у **Чуругу**; а истог дана у 2 сата по подне у **Надаљу**.

Полицајни поузданички састанак.

Рума, 11. априла. 1910.

Јуче је Рума имала прилике да види једно невиђено чудо. — Јавио сам вам већ, да овдашњи самосталци настоје да обрате пажњу на себе, па тако су за јучерашњи дан сазвали поузданички састанак у Руми. Дођоше њихови једномишљеници из Ирига, М. Радинаца, Митровице, Грабоваца, Буђановаца и Руме. У свему било их је тачно 42. Од тог броја треба још одбити 5—6 радикала, два Хрвата (један је Штимац) и једног чивута (Juhn), па да се види колики је број Куеноваца у румском срезу. Састанак су одржали код „Орла“. Иако је био у велико дан — сви прозори у сали били су брижљиво затворени засторима и ћилимовима. Унутри су гореле лампе. На једном уласку стајала су два полицаја, на другом два полицаја, а у самој сали био је полицајан комесар са два канцелиста котарске области. У предсобљу седео је један пристав и један вођбеник котарске области Полицајја је примала улазнице и нико без улазнице није пуштен унутра. Главни аранжери су били „Чулошевић“ — како га „Србобран“ назва (код нас га зову „бели коњ“) и „лудо дете млађано Арапче“ (који је благодарећи пок Критовцу одрастао у богатој кући, па се сад назива „вишим сталежом“.) Њима на челу је најмлађи румски адвокат др. Вељко Георгијевић. Човек коме је новац бог, који ће ради новца и оца свог продати. Ето тај је човек водио и главну реч на том самосталском збору. Говорници су били ови: Познати инђијски поп Марковић, фамозни доктор иришки Грчић (кога радикали одхранише и до хлеба доведоше), учитељ грабовачки Киурина (врло добро познат код казненог суда), „Бели коњ“ (кога су морали молити да буде краћи), Арапче (говорио је у име „вишег сталежа“) и напослетку судски пристав В. Микашиновић (за кога нисмо за време Раухових прогона знали ни да постоји). Та шарена чета изнела је све погрејано јело из „Србобранове“ кујне, да њим почасти своје пријатеље. Уздисали су за оним „дивним“ временима, кад је манастирска земља била у калуђерским рукама. Јадиковали су и грдили народ што се држи чврсто радикалне странке. Молили су и преклињали своју шарену војску, да се њима придружи и т. д. и т. д. Напослетку наша два радикала не могоше срцу одолети, него им скресаше у брк, да су „Куеновци“ и несрећници. Чим се зачуше ти узвици, занеми и пребледи цео збор и дрекну у сав глас: „Полицајја“! И збиља вредна наша полицајја изгура та два момка напоље. На вику стрча се цела кафана, а госп пристав одмах скочи да телефонира по још полицајаца (Мало му је било њих 5 против двојице) Али те потребе није било, јер се наши умирише чим им се протумачило, да је то полицајан састанак.

Међутим, они унутри не ставише. Говорише и говорише, док им не пође бела пена на уста. Али резултат је био и опет као и до сад. Нити истакоше своје кандидате, нити своју листу. Једино изабраше за Руму неки одбор, те у њега уђоше сви румски самосталци. Дакле, сви постадоше генерали — без војске. Напослетку сврши се и то. Закључана врата се отворише, полицајци начинише шпалир и самосталци почеше излазити напоље. Али сад тек настаде русвај. У предњим собама кафане били су скупљени грађани и омладина. Из свију грла заори се громогласно; „Доле Куеновци!“ „Срам вас било, недостојни!“ „Издајице!“ „Несретници, продане мешине!“ И други слични повици падали су као киша на главе поплашених самосталаца. Згурени, пребледели од страха, знали су да изусте само једну реч, а то је „полицајја“, а који је могао, тај је настојао да се кроз келнерај или друга која споредна врата извуче напоље, да не слуша огорчене, а праведне поклике српске узданице — омладине. „Полицајја, полицајја!“ дрекали су уплашено самосталске кукавице, док је народ пљувао на њих, као на скотове. И полицајја је чинила своје. Пристав Дезновић (знамо, да је ово за њега препорука тамо горе) био је особито дрзак, а полицајни комесар нарочито се одликовао грубошћу и простаклуком (ради чега ћемо се с њим још разговарати). Бедни и јадни самосталци бегали су као луди Први им је стругнуо др Вељко (неки га зову и др. преметало, а то је исти онај, што код капитулације самосталске рече, да га је стид што је самосталац, о чем имамо и доказа.) Полицајја, да покаже колико су јој на срцу самосталци, ухапси четири омладинца, али их после једног сата, а на интервенцију г. Јована И. Радивојевића, пусти на слободу.

Ето, тако се свршио и овај самосталски састанак. Држимо, да им је ово и последњи. — Они су мислили да је Рума Загреб, па да се могу ширити по њој по милој вољи, али и овај случај им је доказао, да српски народ дише радикалним духом. Српски народ неће пустити, да се пред његовим очима шире и размећу његови измети Неће допустити, да гадови самосталски, да издајице свога рода, да бедни лажљивци и себичњаци — дижу главу у срцу Срема Дођите, па ћете видети!

„Великодушан“ поп Гига.

Поп Гига дао се у белу пену кортешујући. Носи у џепу по неколико комада Роварчевог гада: „Савремени чланци“ и њима кортешује. „Ево шта раде радикали!“ Ако радикали још три године остану у већини, нестаће клерикалног фонда. Још поп Гига вили: Свима ћу опростити парохијал, нећете морати платити, али да гласате с нама за др. Лазу Поповића. Један му наш ратар одговори: „Не примате ви парохијал од нас, него они из варошке куће и они нама нису то казали што ви кажете, а ми вашег поклона нити тражимо нити га можете дати.“ Један други наш ратар, рекао му: А шта гурате тог доктора Лазу. Ми ако њега зовемо у нашу кућу, зовемо га као лечника, па га платимо, али да ћемо на њега гласати, то — нећемо.

Жижа од тачака.

У недељу су карловачки „самостали“ са осталим различијама држали „збор“! Били су они, који су га заказали и 10—12 залуталих ратара. Пардон, било их је 13 Тринаести је био нови самосталац Јова Крушедолац — по мало трговац. После збора др. Дрмало и фондовска богиња, Матејић, одушевљени говором најуреног попа Роварца, пођоше у кортешацију. Али их срео кум-Ђока Чивут, па ће им довикнути: „Куда франковци? Нема на Белилу српских франковаца. Не идите тамо, всује вам труд; а може бити свашта“. Добро што су га послушали, јер тамо су дељали наши вредни ратари тачке за виноград. Послушали га и вратили се.

Треба сачувати српску земљу.

Неколико хиљада муслиманских поседника у Босни затражило је пасоше, не даду се никако задржати, селе се, па продају своју дедовину јевтино. А странци навалили брже боље са свију страна, купују ту лепу земљу по што по то, па ће тако преплавити, разровати и отети и ту прекрасну земљу српску. Зато треба да се валани и напредни Срби пожуре, да купују ту лепу јевтину земљу, па да се место странаца наш свет прошири и размакне. Тиме и само тиме, тако и само тако никако другачије сузбиће се туђа најезда.

Ко је требао бити војвода после Стевана Шупљикца?

Десило се у Карловцима. У недељу у вече око 11 сати ноћу рупи у гостионицу код „Кир-Мите“ во свјаческаја надеран професор Милан Будисављевић и седе међу наше људе радикале. Чивут-Ђока поздрави га: Добро вече, Франковче! На то г. професор седе и поче разглабати, како је његов деда после смрти војводе Шупљикца требао постати војвода. На то му је Тривун Сенежан одговорио: А знате г. професоре, зашто није био ваш деда војвода? Зато, што је лагао као и ви сада.

Неваљалцима око „Србобрана“.

У 57. броју „Србобрана“ написано је између осталог и ово: „А и иметак народни и народно-црквени тако су за ових осам година развлачили и расипали радикали, да ће без сумње доћи до финанцијалног краха, ако се радикалном газдовању убрзо не учини крај.“ Све донде док не изнесете доказе о радикалном расипању народно црквеног иметка, сматрамо вас хуљама, нитковима и бандитима. Наоље са бројевима.

Брзојави „Застави“.

Стигли 31. марта.

Политички догађаји.

Будимпешта. Званичан лист д носи именовање Казија за државног секретара.

Будимпешта. Краљ неће долазити у Будимпешту.

Султан оболео.

Цариград. Султан је оболео због арнаутске побуне.

Штрајк у Будимпешти.

Будимпешта. Услед пекарског штрајка и борбе између мајстора пекарских и радника, хиљаду њих остало је без посла. Огорчење је велико. У варошким пекарницама раде удвојеном снагом.

Одговорни уредник
Константин Брадваровић

†

Јавна захвала.

Свима сродницима, пријатељима и познаницима, који су приликом погреба 25. марта (5. априла) наше незаборављене кћери, сестре и заове.

Вукосава Пејин

како саучешћем тако и својим присуством наш бол ублажити потпомогли, овим изјављујемо најтоплију благодарност.

Мир пепељу њеном!

У Тителу, 29. марта (11 априла) 1910. године.

Ожалошћени:
Бранко и Софија Утвић,
родитељи
супруг са братом, сестрама, снахом и осталом родбином.

41. 1—1

Компаниона
ОПРОБАНОГ ВЕШТОГ САМОСТАЛНОГ
ПЕКАРА,
у мешњи хлеба способног,
потребује фабрика хлеба.
За услове упитати фирму
ПРВА НОВОСАДСКА
ФАБРИКА ХЛЕБА
НОВИ САД
Житна пијаца број 18.
4 8 1—3

25-ГОДИШЊИ МОМАК
(ЗАНАТЛИЈА)
радо би се оженио
с каквом зрелијом девојком или млађом удовицом са миразом од 1000 круна. — Заинтересовани нека јаве са фотографијом писмено под знаком: **Пост рестант „Б. Ц.“ Београд.**
389 1—4

Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.